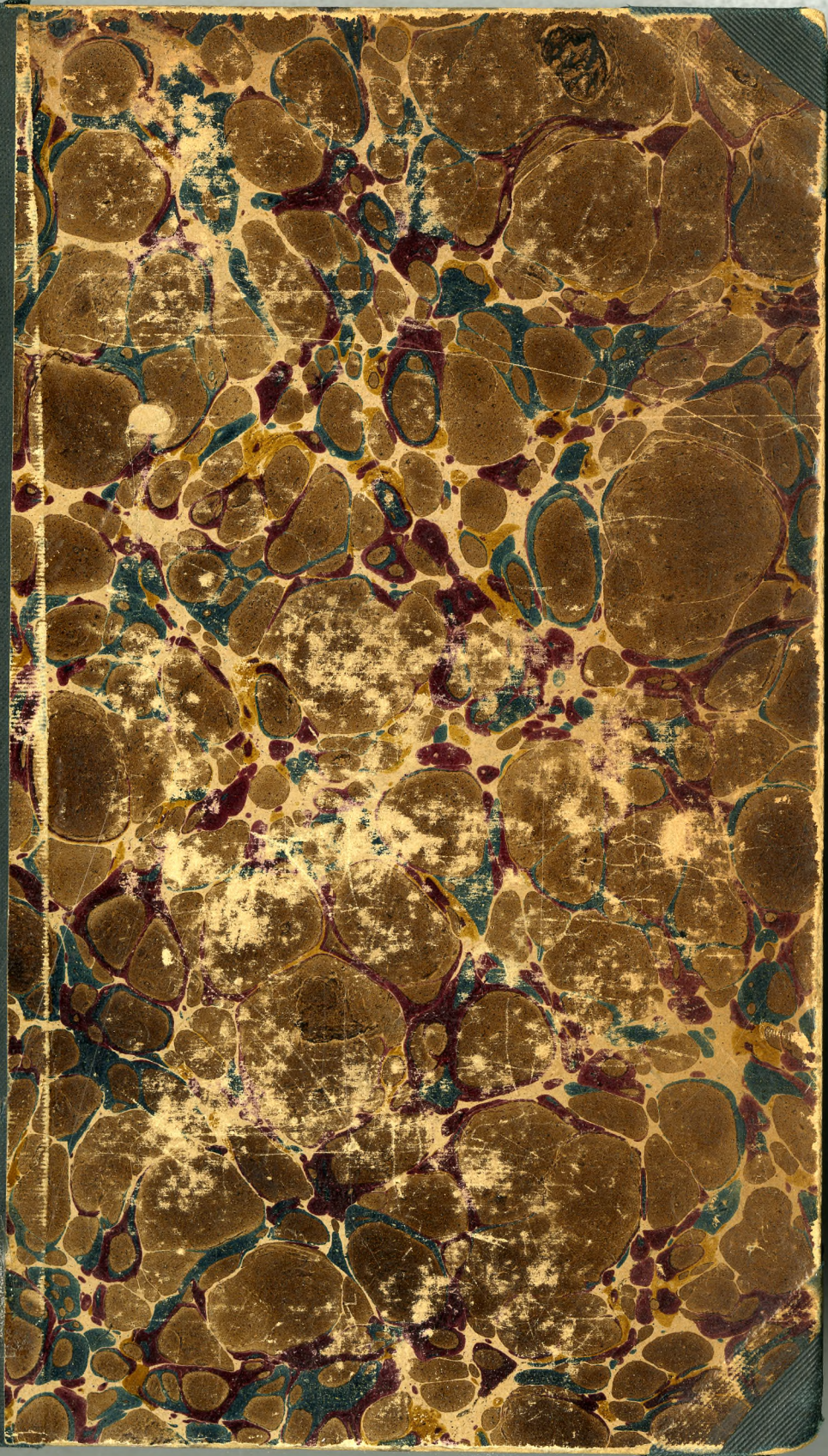

Politikai
röpiratok.

204.

204
1905

A BÉCSI ÚT ELŐTT.

IRTA

EGY HAZAFI.

(Kun László.)

Ara 30 kr.

5.

JETTEY NÁNDOR BIZOMÁNYA

(Váci-utca a vastuskóhoz.)

4.573200566100

DE BALLAGI GÉZA.

Már a napokban fölrandulnak kormányférfaink Bécsbe, hogy folytassák és befejezésre juttassák a vám- s kereskedelmi szerződés, — s a magyar jegybank ügyében az osztrák kormányval megkezdett tárgyalásokat. Ama nyilatkozatok után, melyeket a miniszterelnök a hozzá intézett interpellációkra a képviselőházban ez alkudozásokra s a kormány álláspontjára vonatkozólag adott, nemkülönben azok után, mik a magyar kormány kívánalmairól s az osztrák kormány magatartásáról eddigelé a nyilvánosság elé kerültek: bizonyosnak kell tekintenünk, hogy Magyarország megint a rövidebbet fogja huzni a kötendő alkuból.*) Míg az osztrák kormány makacs szívóssággal ragaszkodik azon pénzügyi- s vámpolitikához, melynek ha nem is bevalott, de eléggé leplezetlen célja Magyarország anyagi fejlődésének megzsibbasztása: addig a Tiszakabinet, valószínűleg a reá gyakorolt nyomás folytán nem méltatja kellő figyelemre a nemzet közvéleményét, s kevés erélylyel képviseli Magyarország életérdekeit Bécsesl szemben.

*) Ugy tudjuk, hogy az önálló vámterület kérdése már el is volna döntve a német előnyére, annál inkább követelhetjük a kormánytól, hogy pénzügyi függetlenségünket, mint legkíválóbb létérdekeink egyikét, biztosítsa.

Ily körülmények között hazafiui kötelességgé válik fölhívni az egész nemzet figyelmét ama rendkívüli anyagi veszteségekre, melyek Magyarországot az által érendik, ha a vám- és bankügyi kérdések nem a mi, hanem Ausztria érdekei szerint oldatnak meg. Nem évekre, hanem évtizedekre, sőt Magyarország egész jövőjére ki fog hatni a kötendő káros alku zsibbasztó ereje, melynek mulhatlan következménye : a nemzet végleges elszegényedése s föltétlen meghódolása Bécs előtt.

Pedig a magyar kormány nem volt s még ma sincs arra utalva, hogy „auf Gnade und Ungnade,“ megkötött kezekkel szolgáltatassa át magát, s az ország anyagi érdekeit az osztrák politika törekvéseinek, s a Rothschild-konzorciumnak, mely e politika malmára hajtja a vizet. Semmi kényszerítő ok nem forog fönn arra nézve, hogy a kormány e kapzsi s haszonleső konzorciumra támaszkodjék a magyar jegybank föllállításánál is. Tettek ugyanis még idejekorán a magyar kormánynak több komoly ajánlatot, ezek közt egy, Anglia legkiválóbb pénzembereiből álló konzorcium részéről is, melyek után két kézzel kellett volna nyulnia a pénzügyminiszternek, mert a mit ez ajánlatok tartalmaznak, az Magyarország teljes pénzügyi függetlenítését s anyagi fölvirágozását jelenti.

Módunkban áll ezen állításunk bebizonyítására közzé tenni azon memorandumot, melyet a nevezett angol pénzügyi koripheusok megbizásából egyik finanziaális szakférfi a magyar pénzügyminiszternek benyújtott. E memorandumhoz nem kell nagy commentár. Szükségesnek tartjuk azonban megjegyezni, hogy a kormánynak már hónapokkal e memorandum benyújtása előtt megtették az ajánlatot, s a kormány azt visszautasításához hasonló közönyös-

séggel fogadta. Sőt mi több, Széll Kálmán ur egyetlen szóval sem látta jónak tudatni a törvényhozással, hogy ily ajánlatot kapott. Természetes! Mert ha egyszer az országgyűlés tagjainak tudomására jó, hogy a magyar kormánynak a Rothschild konzorciuménál hasonlíthatlanul előnyösebb ajánlatok tétettek: nem képzelhetjük, hogy megadja a kormánynak a fölhatalmazást elfogadni a dédelgetett Rotschild-clique ajánlatait.

Ez az eljárás legélesebb, de egyuttal legelszomorítóbb oka annak, hogy most a legválságosabb pillanatban veszélyeztetve hiszszük Magyarország legsarkalatosabb anyagi érdekeit.

A memorandum szövege, melyet részünkről szükségesnek találtunk néhány jegyzettel kíséreni, a következőleg hangzik:

Nem vagyok ugyan beavatva az önálló magyar jegybank létesítése ügyében folyamatba tett alkudozások titkaiba, de összegezve a jobban informált lapok erre vonatkozó közleményeit, azt kell következtetnem, hogy a magyar jegybank, a bécsi nemzeti bank, s így tehát ismét a Rothschild-clique közreműködésével fog alapíttatni.*) Nem ugyan azért, mintha a magyar kormánynak különös előszeretete volna e consortium iránt, hanem mivel utóvégre is engedni lesz kénytelen a reá gyakorolt különböző pressiónak. Bár tehát sajnálattal látom, hogy a bank létesítésére vonatkozó utmutatásaim teljesen fölöslegessé váltak, még sem mulaszthatom el — mert hazafiúi kötelességemnek tartom — e sorokkal a kormányhoz fordulni.

*) Rotschild anyagi ereje koránsem oly óriási nagy, minőnek hiszik, kitetszik abból, hogy a déli vasutat nem képes sutenirozni.

Nem vagyok országos képviselő s így nincs jogom sem interpellációkat intézni a kormányhoz, sem tanácsokat octroyálni rá. Mindazáltal, épen a jelenlegi válságos viszonyok között elengedhetetlen hazafiúi kötelememnek tartom 18 évi száműzetésem alatt szerzett tapasztalataimból a közügy javára annyit értékesíteni, mennyi erőmtől kitelik. S épe kötelemnek tudata bátorított arra, hogy a bankügyre nézve magamat a kormányynal némi összeköttetésbe tegyem.

Engedje meg mindenekelőtt egy momentumot idéznem hazánk közelebbi történetéből.

1847. tavaszán — a hónapra nem emlékezem többé — az akkori szabadelvű-, illetőleg haladó-párt Pesten tanácskozmányt hívott össze, mely gr. B a t t h y á n y Lajos lakásán a mostani nemzeti casinó helyiségeiben, s a gróf elnöklété alatt meg is tartatott. Ez értekezleten a többi jeles szónokok sorában többek között br. E ö t v ö s József a jobbjágyság eltörlése ügyében szólalva föl, ezeket mondá: „Sybilla könyveiből már hatot dobtunk tűzbe. Három még kezeinkben van, de ha ezeket is a lángok közé vetjük, hazánk menthetetlenül veszve van“.

Ép ilyen a helyzet most a magyar kormányra nézve is, azon különbséggel azonban, hogy míg akkor csak a nemzet egy részét kellett a feudális bilincsek alól fölmenteni, most arról van szó, hogy egész Magyarország emanczipáltassék Bécs pénzügyi despotismusa alól.

S nézetem szerint a finanziaális despotismus sokkal vészhozóbb s károsabb, mint bármilyen politikai zsarnokság. Mert a politikai despotismust, miként épen hazánk történelme csattanós példákban mutatja, akár a nemzet forradalmi ellenszegülése, akár szívós passivitás, s erkölcsi ellenhatás által — mint 1849-től 1867-ig is történt — előbb-utóbb meg lehet törni.

Ámde a pénzügyi zsarnokságot s annak részletes, nemzet-elszegényítő következményeit a most említett módon nem lehet megszüntetni. Ellenkezőleg! A nemzetnek most oly rendkívüli mérvben igénybe vett áldozatkészsége sem törheti meg e finanziaális tyrannismusnak békóit.

1867. óta egymást fölváltó kormányaink Sybilla 9 könyvéből hatot már máglyára dobtak. De még három közülök kezében van a jelenlegi kormánynak, s e szerint a magas kormánynak hatalmában áll még széttörni a jármot, melyet a bécsi finanziaális despotismus rótt e nemzet nyakára, s ezáltal megóvni az országot a különben mulhatatlanul bekövetkezendő vészterhes katastrophától.

Ezen áldásos mentőtény egyedül az által érhető el, ha a kormány az ország pénzügyeinek rendbehozására őszintébb, jobb indulatu s hatalmasabb pénzerők segítségét veszi igénybe, sem mint a bécsiek.

S erre nézve most van a legkedvezőbb alkalom. Azt, hogy angol tőkepénzesek állítsák föl a magyar nemzeti jegybankot, én csak első lépésül tekintem, a további nagy pénzügyi operációkra nézve. Most ragadja meg a kormány ezen alkalmat minden erővel, mert ehhez hasonlót többé elő varázsolni nem lehetend. Ha ellenben a magyar bankot Bécs állítja föl nekünk: bizton megjósolható, hogy a nemzet legalább is még félszázadig fog sinleni a mostani járomban. S nem lesz hatalom, mely rávegye a nagy angol pénzmatadorokat, hogy többé bármily magyar finanziaális operációt támogassanak.

Való ugyan, hogy az angol consortium, szintugy, mint a bécsi clique, nyereséges pénzügyi miveletet akar csinálni a magyar jegybank föllállítása, vagy bármely más pénz operatio

által, de mindkettőnek van még egy utógondolata is. Nyilvánvaló, hogy a bécsi clique, hiven a százados tradíció törekvéseihez, vámpyrkép akarja kiszivni egész Magyarország életerejét, hogy hazánkat osztrák gyarmattá segítse tenni.*) Mi is várható egyéb e pénzszomjas clique-től? Bizonyítéka a „krach“, mert tudvalevő, hogy ezen romboló hatású válságot egyedül azon faktorok insceniozták, melyeknek szövetségével most a magyar kormány létesíteni akarja a magyar jegybankot. És insceniozták csupán azért, mert nem tűrhették, hogy más pénzerők izmosodjanak meg mellettük, concurrentiát csinálva nekik. Ezért tehát könyörület nélkül rontottak és semmisítettek meg mindent, mi utjokban állt, nem gondolván, hogy ezen semmitő mivelet ily dimensiokat fog venni, s őket is elérndi. De az egyszer megindított lavinát föltartóztatni, nem állt többé hatalmukban.

Hogy ezen bécsi financiereknek egyedül Magyarország kiszivattyúzása a főcéljuk, világosan mutatja az is, hogy még minden pénzügyi művelet mellett, melyet a magyar kormánnyal tettek — a leggyalázatosabban használva föl az ország nyomott helyzetét — ily operációhoz mindig oly életbe vágó föltételt kötöttek, mely elvágta az ország egyik életerét. Példa rá az előbbi kormány alatt kötött kölcsön, melynek

*) E cliquenek műve az is, hogy a fiumei kikötőnek jelentősége Magyarországra nézve megszűnt, ugyanis a szentpéterfiumei vasutvonalrészre vonatkozó építési engedélynek az 1872. évben általa történt kieszközlésével azt a tervet, hogy Magyarország fölvidékeiről, valamint az északi külországokból beérkezett, s a fiumei kikötőbe irányzott kiviteli küldemények csakis magyar vasutakon szállittassanak — meghiusította; mert az említett küldemények a kérdéses vasutvonalrész fölépítése után Bécsen át Szentpéternek s Fiuméba szállithatók, és szállittatnak tényleg. Megjegyezvén, hogy Szentpéterről Triestbe, a versenyző kikötőbe, ép oly hosszú az ut, mint Szentpéterről Fiuméba.

függeléke a temesvár-orsovai vasuti engedély volt.*) Példa rá az is, hogy Rothschild, hirszerint, az optionális 40 milliós rentéhez a déli vasut magyar vonalainak a m. kincstár általi megvételét köti. Az osztrák pénzügyi clique hátsó gondolata tehát mindig Magyarország kiszivattyúzása és elszegényítése.

Mily más az angolok hátsó gondolata! a kik önálló és hatalmas Magyarországot óhajtanának.***) Szabad legyen ennek bizonyítására egy Angliából kapott levél pár sorát idéznem :

„Il ne faut jamais perdre de vue, que tout le desir de toutes ces maisons et personages d'exécuter des propositions de gouvernement hongrois, s'appuie sur l'idée politique de créer une Hongrie forte et indépendante et prospère, au moyen de l'argent purement anglais, et ne venant pas de la clique allemande, ce qui donnera une influence très importante aux idées anglaises et libérales sur les bord du Danube, par rapport à la solution de la question orientale, dans laquelle les intérêts de la Hongrie et de l'Angleterre sont identiques“.

(Nem kell soha szem elől téveszteni, hogy azon társadalmi körök és személyiségek óhaja, kik a magyar kormány terveit végrehajták, abban a politikai eszmében gyökeredzik, hogy tisztán angol pénzzel erős, független és virágzó Magyarországot alkossanak s ne származzék a német

*) Kiténtette ez alkalommal, t. i. a 153 millió kölcsönél, az ismeretes rokonszenvü nemzeti bank is Magyarország iránt való érdeklődését azzal, hogy részvéte e kölcsönben, még komolyan szóba sem hozható, s csak színjáték volt.

**) Igaz ugyan, hogy némelyek azt hozhatják fel, hogy a csufosan tönkre tett keleti vasut társulat W a r i n g angol vállalkozó műve; csak hogy most nevezett mindig az angolok előtt is szédelgő volt, s a tulajdonképeni haláldőfést a társulatnak az ugynevezett A n g l o b a n k, német társulat, adta meg.

clique-től az, mi az angol szabadelvű eszmékre igen jelentékeny befolyást gyakorolna a Duna mentén, tekintettel a keleti kérdés megoldására, melyben Magyar- és Angolország érdekei ugyanazonosak.)

Mind a bécsi clique, mind az angolok tehát befolyást akarnak szerezni maguknak hazánkra, de hogy melyik ezek közül az üdvös, s melyik a kárhozatos befolyás — azt fölösleges volna tovább részleteznem. A dolog tehát így áll:

Ha a bankszabadalom a bécsieknek adatik, az ország még legalább fél századig fog e város pénzügyi körei által jár-szalagon vezetetni, s biztos lehet a magyar kormány arról, hogy renteüzletet ezentul vagy épen nem, vagy pedig csak még terhesebb föltételek mellett fog köthetni, mint eddigelé, s azonkívül minden kötés mellett egy újabb füg-gelékes föltétel, mely közelebb viendi a nemzetet egy-egy lépéssel az elpusztuláshoz. S ha figyelembe vesszük az európai fináncziális constellációt, világos, hogy a bécsi pénzpiacz többé meg nem emészthet semminemű papírt, a német piaczok is mind tulságig levén saturálva osztrák papirokkal. A párisi piaczon pedig semmi rokonszenv sem uralkodik a magyar papirok iránt, ugy hogy azok számára egyedül csak a londoni pénzpiacz marad fön.

Miután azonban itt az angol bankárok sokkal hatalmasabbak mint a Rothschild, vagyis német clique, nem pártolnak semmiféle üzletet, mely a Rothschild-clique által lanciroztatik: egész apodictitással merem állítani, hogy a magyar állampapiroknak soha sem lesz állandó s csak némileg kedvező cursusa is. Ez mindig ephemer fog maradni, minek az a legvilágosabb bizonyítéka, hogy a régi 153 milliós üzletnek nagy része még mindig a Rothschild czég s barátai tárczáiban hever. Második eclatáns bizonyítéka pedig az,

hogy a most kötött rentekölcsönnek első felét kibocsátani sem merik, míg harmadik bizonyítéka az, hogy a rentének második 40 milliójára nézve ez optióval élni vonakodnak. Hogy azonban a rente-kölcsön negotiátiója alkalmával a Rothschild-háznak magának más mellékezeljái voltak, s nem bizott abban, hogy e kölcsönt haszonnal placirozhasa, legesattanósabban abból tűnik ki, hogy még a párisi Rothschildházat, s annyi sok osztályos atyafit is engagirozott, minthogy a Rothschild-ház s a Credit-Anstalt nem akarták egyedül elvállalni e művelet risicóját. Már pedig tudvalevő, hogy minél kedvezőbb valamely pénzművelet, s mentől erősebbek a vállalkozók, annál kevesebb osztályos társat szoktak fogadni.

Engedje meg a magas kormány, hogy ez alkalomból kissé triviális hasonlattal éljek. Ezen utósó kölcsönök ügye előttem épen úgy tűnik föl, mint a vidéken szokásos batyubálok, a hol mindenki, ki a tánczvizgalomban részt akar venni, vagy borral, vagy étellel stb. járul ahhoz.

De ha magyar jegybanknak az osztrák nemzeti bank, azaz inkább ennek legfőbb részvényeseivel való létesítése azon reményben czéloztatik, hogy majd ezek segélyével a későbbi magyar finansz-operációk kivihetők lesznek, kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy ez nagyon szomorú perspectiva s a nemzetre való nézve sem nagy biztosíték. Mert az osztrák nemzeti bank ily operációkba nem avatkoznék, a jelenlegi idegen résztvevők az eddigi operációkhoz már most is csak nagyon kevéssel járultak, s tény, hogy a bécsi „Credit-Anstalt“ utolsó bilance-a nagyon kedvezőtlen, a bécsi Anglo-osztrák bank már a tartaléktökének nagy részével kénytelen deficitjét fedezni, a pesti hitelbankról pedig szólni sem akarok, s így az eddigi magyar pénzoperatiókba engagirozott

factorok közül nem marad más, mint Rothschild és Wodiáner. Ezek pedig óvakodni fognak va banque-ot játszani.

Ez volna tehát a kilátás az első alternativa esetén.

Ha ellenben a bank az angolok által létesíttetnék, kik sem összeghez, sem a valuta rögtöni restitúciójához, sem valamely külön föltételhez nem kötvék, azok el fognak fogadni minden rationabilis föltételt, melyet a kormány követelend, mert nem is tehető más föl, minthogy a kormány oly feltételeket fog kitűzni, melyek a bank prosperációját czélozzák. Készek azonkívül az illetők — az állam industrialis jóságait azon alapon, mint ez a belgákkal volt tervezve, negotiálni. Egyedüli kívánságuk az, hogy ők legyenek Magyarország bankárai. A kormány biztosan számíthat arra, hogy ha a rente-üzletet folytatni akarja, ezen angol tőkepénzesektől bizonyára jobb feltételeket fog nyerni, sőt ha a mostan kötött rente-kölcsön iránt Rothschild optiójával élni nem akarna, az illetők ezt is szívesen átveendik.

Végtére még azon nagy előny is fog ebből a kormányra háramlani, hogy miután ez üzletnél Magyarország anyagi fölvirágzásának elősegítése lebeg az angolok szemei előtt, nem kellend tartania olyan titkos utógondolatoktól, melyektől egy oly cliquenél, mely az ország elszegényítésére tör, igenis van mit félni. Azt fogják nekem ellenvetésül mondani, hogy majd megkötetik a szerződés a kellő ovatossággal; ámdé ott, a hol malitia van, a legkitünőbb jogász ébersege sem képes meghiusítani annak czélzatait.

Hogy mily gonddal s beható figyelemmel viseltetnek az angolok azon államok iránt, a hol ők pénzükkel érdekelvék, általánosan ismerve van. Csak pár hét előtt is, Riviers Wilson kiküldetett Egyiptomba, hogy megvizsgálja az ottani pénzügyi helyzetet s viszonyokat, fölha-

talmaztatván mindazon intézkedések megtételére, melyeket szükségeseznek lát a végből, hogy a khediven segítve legyen s az ország tönkre ne menjen. Konstantinápolyba pedig Sir Philippe Rose-t küldték a londoni financierek, fölhatalmazva őt, hogy minden igénybe vehető eszközzel hasson az ottani pénzügyi viszonyok javulására. E példák is bizonyítják, hogy az angolok nem hagynak elveszni országot, hol ők pénzzel vagy egyéb tekintetben vannak érdekelve. Kérem nem volna-e az balgaság arról csak álmodni is, hogy Ausztria, vagy a bécsi pénzvilág csak gondolna is ilyesmire.

Az ez irányban s pedig Helfy Ignác képviselő által tett interpellációra a miniszterelnök ur azt válaszolta, hogy bármint csináljunk is, ha a bécsiek a maguk kezébe akarják keríteni a bankot, azt megakadályozni úgy sem lehet, mert összevásárolják a részvényeket.

Ezzel szemben csak azt lehet felhozni, hogy az angolok a bankrészvényeit maguknak akarják megtartani, s ha csak a kormány által szerződésileg nem lennének kényszerítve, egyetlen actiát sem bocsátanáznak aláírásra Ausztriában.

Nem kecségetem ugyan magamat azzal, hogy e soraimmal czélt fogok érni, de elengedhetlen polgári kötelességemnek tartottam elmondani azt, mit hazám javára nélkülözhetlennek s jónak tartok. El kellett mondanom annyival inkább, mert a pénzügyi enquettekben, sajnos, csak olyan egyének vesznek részt, kik kézzel-lábbal megkötvék a bécsi pénztőzsérek papirjai által.

E sorokban pedig oly ajánlat s illetőleg terv foglalatik, melynek kivitele megmérhetlent lenditene Magyarország pénzügyén, s összes közgazdasági állapotain, mig másrésről

annak elvetése egyértelmű ez ország föltétlen meghódolásával a bécsi finánczialis despotismus előtt.

* * *

A bécsi alkudozások másik tárgyát a vám- és kereskedelmi szerződés revisiójának nagyhorderejű ügye képezvén, a fönnebbi, s első sorban a bankügyre vonatkozó memorandum közlése után szükségesnek látjuk előadni eszméinket a vámkérdés körül, kifejtve azon érveket, melyek e kérdés megoldását azon irányban, melyet a nemzet majdnem egyhangu közvéleménye kijelölt, mulhatlanná teszik.

Megvallom némi elfogultsággal fogok a most említett tárgy szellőztetéséhez. Az önálló magyar vámterület kérdése, annyiszor volt már megvitatva, részletezve, szellőztetve, bonczkés alá véve minden oldalról és irányban, annyiszor irtak róla hivatott nemzetgazdák és tájékozott publicisták; annyiszor volt szó róla a képviselőházban — hogy szinte kikerülhetlenek az ismétlések, midőn e kérdéstről szólunk.

Másrésről azonban ebbeli elfogultságom szünni kezd, ha arra gondolok, hogy ily roppant horderejű kérdésről nem kárba veszett dolog újra meg újra szólni. Hiszen annyi oldala van e kérdésnek, oly sok szó fér hozzá, hogy ki nem lehet merülni megvilágításában.

Van azonban még egy nyomósabb ok is, mely szükségessé teszi az önálló vámterület kérdését minduntalan előtérben tartani, s ez az, hogy irányadó körreinkben — fájdalom — az önálló vámterületnek nincsenek buzgó barátjai. Épen ezért szükséges, hogy a közvélemény folyvást nyilatkozzék az önálló vámterület mellett, szakadatlaná legyen, s az egész országot befussa

az agitatio, s a kormány folyton, s a bécsi válságos ut előtt különösen figyelmeztessék a polgárság által egyik legszentebb kötelességének teljesítésére.

Bizton állithatni, hogy az egész ország hiva az önálló magyar vámterületnek. S ha ma általános népszavazást rendelnének el, — merem állítani — az összes hazalakossága, mint egy ember, szavazna az önálló vámterület mellett. Ezen érzelem, jobban mondva : mély meggyőződés, már eddigelé is hathatós tényekben nyilatkozott.

A magyar kormány tudja, hogy az ország majdnem valamennyi ipartársulata és iparegylete, számos kereskedelmi testülete, s azonkívül a megyék és városok nagy része nyomós érvekkel támogatott kérvényeket intézett a képviselőházhoz az önálló magyar vámterület s ezzel kapcsolatban : a független magyar jegybank érdekében.

Ez az élénk mozgalom természetes, hiszen egész iparunk és kereskedelmünk, tehát közgazdasági és társadalmi jólétünk függ eme kérdések megoldásától.

Más országban — természetesen alkotmányos országban — a közvéleménynek ily hatalmas, igazán meglepő nyilvánulása már egymagában is elégséges lenne arra nézve, hogy kormány és törvényhozás ne merjék magukat szembe állítani az állampolgárok ily egyhangulag nyilatkozó kívánásával. Nálunk azonban a kereskedelmi politikai kérdésekben megkötött kézzel dolgozhatik csupán a kormány. Vaunak bizonyos tekintetek, melyek megszüsbasztják a kormány erélyét is.

Mert hiába, ha Deák Ferencz nagy műve, az 1867-ki

kiegyezés visszaadta is Magyarországnak államiságát, csak a körülmények számbavételével s azoknak megfelelőleg tehette azt. Az első tekintetbe veendő körülmény pedig az volt, hogy Magyarországnak házastársa is van, tudniillik Ausztria, melynek érdekei csak úgy mint bizonyos házaspárok szövetségében szokott történni — ellentétbe jöttek és jönnek a mi érdekeinkkel.

Már pedig ez az Ausztria igen követelő, sok igényű és uralkodni szerető házastárs.

Elejétől fogva, a mióta tudniillik frigyre léptünk vele — az volt századokon át nyomról-nyomra kimutatható törekvése, hogy bennünket, a másik házastársat, papucs-kormány alatt tartson. Ugy tett és tesz velünk, mint némely asszony, a ki egyedül akar ur lenni a háznál, s férje jövedelmét a maga számára foglalja le, hogy mentől esinosabban és fényűzőbben öltözködhessék.

Nem így gazdagodott és gazdagszik folytonosan Ausztria is Magyarország rovására, kárára?!

Ugy van! Ezt felelik: közgazdasági nyomorunk, pénzügyi ziláltságunk, a tönkrejutás szélén álló iparunk s aláhanyatlott, jelentéktelenné vált kereskedelmünk.

Mindennek legközelebbi oka pedig a fönnálló közös vámtarület.

Évek óta görnyedezünk már az osztrák szomszédok érdekében készült vámtarifák sulya alatt. A mig ez az állapot tart, nem keletkezhetik hazánkban ipar, sőt a létező is tönkre megy. Hiszen tudni való, hogy az a borzasztó hátraesést jelentő körülmény, hogy csupán két rövid év alatt: 1873-ban és 1874-ben majdnem valamennyi cukorgyár és sörfőződe, s azonkívül **230** szeszgyár megbu-

kott Magyarországon, teljesen ennek tulajdonítható. De a többi iparágakban is nagy a hátraesés, melyeknek új lendületet csak az önálló vámterület létesítése adhatna. Minthogy az Ausztriából évenként Magyarországra szállított áruk értéke mintegy 300 millió forintra rug: külön vámterület mellett ebből — még a kezelési költségeket is levonva — 20—21 millió forint jutna a magyar kincstárba, holott most a vámbevételeknek Magyarországra eső része alig tesz 2 millió forintot. Mily hangosan, mily ékesszólón beszél csak ez a pár számadat is, az önálló vámterület szükségessége mellett.

De bizonyos az is, hogy a magyar gazdaközönség is sinleni kezdi a közös vámterület áldásait. A külföldi piacokat részben elvesztette már a magyar mezőgazdaság, minthogy a termelő közönség egyedül Béccsel van közvetlen összeköttetésben, de nem a külfölddel is. Már pedig így teljes lehetetlen piacot biztosítani terményeinknek a külföldön. Az orosz, az amerikai gabona mindinkább leszorítja a magyar gabonát a külföld piacairól.

S mert nem keletkezhetik hazánkban erős ipar, nem létesülhet intensivebb, belterjesebb mezőgazdálkodás sem, a mi nagyon természetes, mert belterjes mezőgazdasági rendszerek csakis kifejlett ipar szomszédságában állhatnak fön. Anglia, Belgium, Németország és Franciaországban azért oly intensív a mezőgazdaság, mert erős, hatalmas és virágzó az ipar, mely elfogyasztja a mezőgazdaság termékeit. Melyik vidék termelne például nálunk nagy mennyiségben kendert, lent, komlót, czukorrépát stb. mikor nincsenek gyáraink, melyek e terményeket elfogyaszszák?!

Másrészről kereskedelmünk szenvedőlegessége, egyedül a közös vámterület eredménye.

Ki van mutatva, hogy minden évben számos millió értékkel többet hozunk be, mint a mennyit az országból kiviszünk. A mit így veszünk, az évenként 250—260 millió forintra rug. Hogy ne pusztuljon és szegényedjék hát egyre ez az ország!

Maga a hivatalos statistika, a mely pedig bizonyára inkább szépit, mint tuloz, — kiszámította, hogy a kivitel és a bevétel közti különbség kiegyenlítésére Magyarország 1873-ban 156 millió és 700 ezer forintot volt kénytelen fizetni Ansztriának a külföldnek. Az az ilyen összeget küldött ki a nemzet külföldre, ha nem is készpénzben, de obligációkban.

Ez a borzasztó deficzit, mely sokkal nagyobb, mint az állampénzügyek deficzitje: képezi Magyarország nemzetgazdasági deficzitjét. Ezt megszüntetni pedig csak úgy lehet, ha fokozva a nemzeti termelést, emeljük a kiviteli cikkek mennyiségét vagy értékét, másrészt pedig, ha nélkülözzük, vagy pedig olcsóbban szerezzük be a külföldről behozott árukat.

Az önálló vámterületnek tarifái segélyével mindkét irányban képesek lennünk hatni.

Száz meg száz jellemző részletet lehet fölhozni arra, hogy mennyire káros a közös vámterület Magyarországra nézve. Kitűnik ez az 1876-diki költségvetés több tételéből is.

A dohánybeváltásra például a költségvetés összesen 9 millió 140,000 forintot vesz föl. Ebből a magyar monopolium szükségletére 4 millió 220 ezer

forint, ellenben az osztrák monopólium szükségletére 4 millió 920 ezer forint esik.

Tehát Ausztria, mely maga nem termel dohányt, s kénytelen azt külföldről venni, nálunk azon kedvezményben részesül, hogy ugyanazon áron jut a saját gyárainak ellátására szükséges nyers anyaghoz, mint a magyar kincstár. Ezen kedvezmény pedig, a míg egyrésről több százezer forintra menő hasznot jelent az osztrák kincstár, ugyanakkora kárt képez a magyar dohánytermelőkre nézve. Mert világos, hogy ha mi nem váltanók be az osztrák kincstár számára a szükséges dohányt: ez kénytelen volna szükségletét magyar dohánykereskedőktől, vagy termesztőktől oly áron vásárolni, mely mellett ezek is nyernének valamit az üzleten.

S ugyan mivel viszonozza a nagylelkű Ausztria e kedvezményt, mely saját zsebünk rovására történik?

Semmivel; illetőleg azzal, hogy jobb szivart és dohányt gyártván, mint a magyar kincstár, arracsábitja a magyar közönség egy részét, hogy Bécsből hozassa szivar- és dohánykészletét. — Ez sem csekélylendő veszteség.

Szóval: veszünk mindenütt s mindenben, s nem nyerünk sehol! A hogyan pedig tönkre jut, eső alá kerül a magánember, a kereskedő, kinek kiadásai folyvást és következetesen fölülmulják bevételeit: azonképen kell tönkre menni Magyarországnak is, ha föntartatik a közös vámterület.

Pusztán védvámok által, mondják a közös vámterület hívei, a kiket igazán nehéz hazafiaknak tartani — pusztán védvámok által nem lehet szilárd alapon nyugvó ipart teremteni. Ez az állítás azonban nem való. A külföld e tekintetben csakugyan irányadó példája azt

bizonyítja, hogy minden nagyobb, előhaladni akaró ország szükségesnek találta kisebb-nagyobb védvámokat hozni be az ipar védelmére. Többek között Észak-Amerika annyit törölt védvámai segélyével adósságaiból, hogy a védvámok nélkül maig is súlyos államadósságok terhe alatt görnyedne.

A kereskedők között aránylag sok híve van a közös vámterületnek. Igen, de miért? Mert üzleti összeköttetéseiknél fogva jobbadán Ausztriától függnék. A pesti nagykereskedő kénytelen Bécsben fióküzletet tartani, s azon veszi magát észre, hogy a fióküzlet Bécsben több, könnyebb és olcsóbb hitelnek örvend, mint maga a főcég Budapesten. E hitelhiányon ismét a független magyar jegybank lesz hivatva segíteni. Épen az osztrák nemzeti banknak önző, számitó politikája eredményezi azt, hogy kereskedelmünk Bécs felé gravitál.

De nekünk minden áron emancipálnunk kell magunkat Béctől. Meg kell tennünk mindent, a mi képesít rá, hogy más nemzetekkel kiálljuk a versenyt. Ezért olyannyira létérdek Magyarországra nézve az önálló vámterület.

Sajnos, hogy a magyar kormány s az osztrák miniszterium között folyamatban levő tárgyalások nem igen kecsegtetnek bennünket azzal, hogy Magyarország ki fogja vinni magának az önálló vámterületet. Hiszen a miniszterelnök ur néhány hét előtt, kifejtvén álláspontját a kereskedelem-politikai kérdésekben, határozottan kijelentette a képviselőházban, hogy kész föntartani a közös vámterületet, ha osztrák részről elfogadják a magyar kormány által kért engedményeket.

Ne ámitsuk magunkat ez engedmények horderejére nézve! Nagyon csekély jelentőségűek azok

a hoz képest, a mi hazánkat jogosan megilleti, s a mire életszüksége van, hogy fönnállhasson anyagiilag. Ezen engedményekkel talán kevésbé rohamossá, kevésbé gyorsá tehetjük tönkrejutásunkat — hiszen az orvosok is meghoszszabbíthatják bizonyos szerekkel néhány napig a beteg életét — de annyi bizonyos, hogy azon eredmények, ha osztrák részről elfogadtatnak is, nem fogják föltartóztatni huzamos időre Magyarország anyagi tönkrejutását. Már pedig az anyagiilag: azaz közgazdaságilag és pénzügyileg tönkrejutott ország **államiilag** sem állhat fönn. Ha fönn akarunk maradni Európában, mint állam, ha politikai súlylyal akarunk birni a világ előtt: első kötelességünk gondoskodni arról, hogy Magyarország ne váljék koldusországgá, melyben csak idegen, külföldi bankárok és konzorciumok kegyelme tartsa a lelket, hanem hogy megéljünk saját emberségünk ből is. Erre pedig mindazon tényezők virágzása, és megizmosodása szükséges, melyek a kulturállam anyagi jólétét alkotják: az ipar- és kereskedelem hatalma s fejlettsége. Ez pedig önálló vámterület nélkül lehetetlenség.

Tehát, valamint egykor Cato Censorius a római senatusban minden beszédét, akár miről szolt is az, e szavakkal végezte be: „Ceterum censeo Carthaginem delendam esse“ — azonképen ismételjük mi is folyvást és folyvást, következetesen és mindig erőteljesebb hangnyomattal: „A magyar haza létérdeke követeli első sorban pénzügyi függetlenségünket, s második sorban az önálló vámterület felállítását.“

Befejezve sorainkat szintén fölöslegesnek tartjuk megjegyezni, hogy szándékunk nem az volt, mikép rendszeres s

kimerítő művet írjunk a vám- és bankügyről. Hiszen az esetben nem szoríthattuk volna fejtegetésünket néhány lap keretébe. Ámde kötelességünknek véltük figyelmeztetni a kormányt, hogy az alkudozásokban, melyeket megindított, Magyarország összes létérdekei állnak kockán, s hogy azért számot vessen magával, mielőtt végleges beleegyezését adja az új alkuhoz. Hasonlóan ahhoz, a mit Nelson mondott találó lakonismussal a trafalgari ütközet tengerészeihez, mi is csak azt mondjuk: Magyarország elvárja, hogy kormánya megteendi kötelességét.

DE-BALLACI GÉZA.

